
پژوهشی در باب ریشه‌های واقع‌گرایی سده نوزدهم روسیه در نمایش‌نامه‌های میرزا فتح‌علی آخوندزاده

■ احسان دینانی [نویسنده مسوول]

■ بهناز نادری

■ سیاوش آقازاده مسرور

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۰۴/۲۴ | تاریخ پذیرش نهایی: ۹۳/۰۶/۱۹

پژوهشی در باب ریشه‌های واقع‌گرایی سده نوزدهم روسیه در نمایش‌نامه‌های میرزا فتح‌علی آخوندزاده

احسان دیانی | کارشناسی ارشد کارگردانی نمایش، دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران

سیاوش آقازاده مسرور | کارشناسی ارشد ادبیات نمایشی، دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران

بهناز نادری | کارشناسی ارشد کارگردانی نمایش، دانشکده هنرهای نمایشی و موسیقی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران

چکیده

پژوهش حاضر سعی بر آن دارد تا با توجه به هم‌زمانی روی‌داد نگارش نمایش‌نامه‌های میرزا فتح‌علی آخوندزاده (۱۸۷۸-۱۸۱۲) در نیمه نخست سده نوزدهم میلادی در منطقه قفقاز و آغازین تلاش‌های واقع‌گرایان روسیه که متأثر از آرای ویساریون بلینسکی (۱۸۱۱-۱۸۴۱) در برابر جریان " هنر برای هنر" و نحله "اسلاوگرایان روس" قد برافراشته بودند، تاثیرات با و بلا واسطه این جریان فکری را در آثار آخوندزاده مورد ره‌گیری و شناسایی قرار دهد. مستندات این پژوهش با تکیه بر آرای بلینسکی و دیگر منتقدان واقع‌گرای روس و از میان رساله "مکتوبات" آخوندزاده و نیز نمایش‌نامه‌های او که به کوشش محمدجعفر قراچه‌داغی از زبان ترکی آذری به زبان پارسی بازگردانده شده‌اند، مورد‌گزینش و ارزیابی قرار گرفته‌اند. ساختار این مقاله با بررسی تاثیرات آرای تجددگرایان روس در سده نوزدهم بر اندیشه‌های ترقی خواهانه آخوندزاده می‌آغازد و پس از واکاوی اهم آرای این نگره‌پردازان، تلاش دارد تا در فرایندی برهم‌نهادی (تطبیقی)، نگره آخوندزاده را که در آثار نمایشی و غیرنمایشی او بازتابیده است، با در نظر داشتن هم‌زمانی و هم‌مکانی نسبی روی‌دادها، امکانات اثربخشی وی را از جریان ادبی مزبور مورد بازخوانی قرار دهد.

واژگان کلیدی: میرزا فتح‌علی آخوندزاده، منتقدان واقع‌گرای روس، ویساریون بلینسکی، تجددخواهی، نمایش‌نامه‌نویسی دوران قاجار